

Чингиз АЙТМАТОВ

ОХИРЗАМОН НИШОНЛАРИ

(Кассандра тамғаси)

Суюн Қораев таржимаси

ЧИНГИЗ АЙТМАТОВНИНГ ФАЛСАФИЙ «ВАҲИЙЛАРИ»

Чингиз Айтматовнинг энг яхши асарлари аллақачон янги жаҳон адабиёти классикасининг таркибий қисми бўлиб қолди. Унинг китоблари услуби жиҳатидан ҳам, кўтарилган фалсафий масалаларга кўра ҳам бир-биридан фарқ қилади, шу билан бирга уларнинг умумий жиҳатлари ҳам бор. Шу боисдан муаллифнинг ҳар бир асарини орадан вақт ўтиши билан қайта-қайта ўқигинг келади ва ҳар гал янги ва янги жиҳатларини кашф этасан. Айтматов асарларининг китобхонни айрича ҳаяжонга соладиган таъсир кучи жамиятда пишиб етилган муаммолар ўртага ташланишидадир.

Айтматов ижтимоий воқеа-ҳодисаларни кузатиш ва таҳлил қилишда ноёб истеъдодга эга донишманд файласуф, киши руҳиятининг нозик торларини черта оладиган сеҳргар санъаткордир.

Ёзувчининг янги фалсафий романи – «**Охирзамон нишонлари**»ни ўқир экансиз бу фикрнинг ҳақ эканлигига яна ва яна ишонч ҳосил қиласиз.

Мураккаб дунёвий фожеаларни буюк қаламкашнинг сезгир қалби ҳатто башоратчи футуролог олимлардан ҳам олдин пайқайди. Роман фалсафа, фантастика ва сўз санъати маҳсули ўлароқ улкан санъаткорнинг мушоҳада қудратидан дунёга келгандир. Қаловини топса қор ҳам ёнади деганларидек, нисбати тўғри танланса, уч таркибий қисмдан иборат ҳаётий жараёнда вақт ҳам, фазо ҳам, инсон ҳам яхлит бир ҳолатда намоён бўлади.

Ёзувчи китобхонга бадиий тафаккурнинг янги бир қирраларини очади, уни ўйга толдиради ва ҳатто идрок этиш қийин бўлган ҳодисалар гирдобига ташлайди. Ёзувчи фантастик усулдан фойдаланган бўлсада, роман теран реалистик асар сифатида қабул қилинади. Асарнинг бадиий тузилиши, ҳаётни тасвирлаш принципи ёзувчининг бошқа асарлариникидан тубдан фарқ қилади. Китобхон романни варақлар экан, одамларнинг инсон шаънига номуносиб хатти-ҳаракатларидан нафратланади.

Роман воқеаси ўта шиддатли психологик можаролар ва тўқнашувлар заминига қурилган. Ер курраси ахлоқий муаммолар синаб кўриладиган полигонга айланган. Инсоният ҳалокат ёқасига бориб қолган. Бу ҳалокат ташқаридан келган эмас, балки бани одамнинг хатти-ҳаракатлари, мунофиқлиги, худбинлиги, ахлоқсизлиги оқибатида юзага келгандир. Дунё бедаво дардга чалинган, агар инсоният ижтимоий хасталиклардан фориғ бўлмас экан, интиқом муқаррардир. Биргина мисол. Иккиқат аёллар текшириб кўрилганда айримларининг ҳомилаларида ирсий ва бошқа оғир касалликлар мавжудлиги аниқланса ҳам шўрлик она шундай болаларнинг дунёга келишидан манфаатдор эканлигини айтишган, чунки ногирон фарзандли она квартира, нафақалар олишда имтиёзларга эга бўларкан.

Романнинг мазмуни бундай. Фашизмга қарши уруш йиллари саҳар чоғи бир аёл эндигина туғилган чақалоғини қоп-матога ўраб болалар уйининг эшиги олдига қор устига ташлаб кетади. Болага Андрей Крильцов деб ном қўйишади. Ташландиқ бола ўта зеҳнли бўлиб улғаяди ва

медицина институтини битириб генетик олим ва ниҳоят академик бўлиб етишади. У институтда ўқиб юрганидаёқ ҳомиладорлик мўъжизасини ва одамнинг дунёга келиш сир-асрорларини ўрганишга мафтун бўлиб қолади.

Крильцов ўз лабораториясида ундирилган эмбрионлардан узоқ муддатга ҳукм қилинган маҳкума аёлларнинг бачадонларида кўплаб иксзурриётлар, яъни ота-онаси ҳам, ака-укалари ҳам, тоға-жиянлари ҳам, хуллас биронта қариндош уруғи йўқ болалар етиштира бошлайди. Бундай одамларни яратиш ҳукмрон партиянинг диққат марказида ва ҳомийлигида амалга оширилади. Партия МК котиби Конюханов Крильцов билан бўлган суҳбатда, жумладан шундай дейди: «Гап шундаки, сиз учун бу қизиқарли лаборатория экспериментлари объекти бўлса, биз учун иксзурриёт – янги типдаги одам. Ва бизнинг прогнозларимизга кўра, меҳнаткаш синфларни эски дунёдан халос қилиш учун уни ағдар-тўнтар қиладиган ҳам худди ана шу иксзурриётдир.

Иксзурриёт келажакда эски, ўз умрини ўтаган дунёни туб-томири билан қўпориб ташлаш баробаринда янги дунёни бунёд этажак».

Крильцовнинг хотини Евгения эрининг ҳеч ким журъат эта олмайдиган ғайриинсоний кирдикорларини сезиб қолади ва жирканч ишни ташлаб узоқларга кетишни, фарзандли бўлишни таклиф этади. Эри бунга унамайди. Шундан сўнг хотини бутунлай кетиб қолади. Маҳкумалардан бири – Руна исмли аёл профессорнинг бу ишларидан нафратланиб қамок муддатига муддат қўшилишидан ҳам қўрқмасдан олимни бу касбкоридан воз кечишга чақиради ва ўзини дарёга ташлаб фарқ бўлади. Муҳаббат изҳор қилмоқчи бўлган аёлидан ҳам жудо бўлгач ва ўз экспериментларининг пировард натижада нималарга олиб келажакка ақли етгач, сўққабош Крильцов «Менга ерда жой йўқ экан» деб космосга кетишга мажбур бўлади.

У халқаро космик кеманинг илмий станциясида уч йилдан ортиқроқ муддатда ўзининг тиббий-биологик тадқиқотларини давом эттиради ва ўта мукамал асбоблар ёрдамида улкан кашфиёт қиладди, бу ҳодисани «Кассандра тамғаси» деб атади (Кассандра – қадимги юнон мифологиясида Троя подшосининг қизи, фолбин). Айрим иккиқат аёлларнинг пешоналарида ҳомиладорликнинг дастлабки ҳафталаарида икки қош оралигида қизил доғ, яъни Кассандра тамғаси пайдо бўлар экан. Крильцов бунинг сабабини аниқлайди – бу боланинг тақдири ёмон кечишидан нишона экан. Бундай ҳолларда ҳомила-эмбрион ёруғ дунёга келишни хоҳламайди ва ўзини йўқотишларини талаб қиладди, шўрпешона бўлиб, бошқаларга ташвиш келтириб яшагандан кўра туғилмасликни афзал кўради.

Олим космосдан махсус нур юбориб, Кассандра тамғасини кучайтиради: оқибатда илгари билинар-билимас бўлган қизил доғ кучайиб ҳаммага кўрина бошлайдиган бўлади. Шу йўл билан бутун ер курраси бўйлаб барча аёлларнинг ҳомидалари аниқланади. Ёруғ дунёга келгач, уруш-ғовғадан боши чиқмайдиган, жамият пешонасига битган бало – Гитлер ёки Чикатило бўлиб туғиладиган бундай ҳомидалардан келган сигналларнинг маъноси тахминан мана шундай: «Эрк менда бўлса, мен туғилмасликни афзал кўрган бўлур эдим... Борди-ю менинг хоҳишимга қарамасдан туғилишга мажбур қилсалар, мен тақдири азални қабул қилишга мажбурман, ҳамма замонларда одамлар худди шундай йўл тутишган... лекин мен билан видолашишга ҳали кеч эмас ва мен кассандра-эмбрионман, туғилишни хоҳламайман, истамайман, истамайман...»

Крильцов космосда узоқ ишлаб аномал ҳодисалар – кассандра-эмбрионларнинг йил сайин ортиб бораётгани, ёвузлик авж олиб, гуноҳи кабиралар кўпайиб бораётганига амин бўлгач, иксзурриётларни дунёга келтирганидан пушаймонга тушади ва ниҳоят, ўзини фазовий роҳиб деб эълон қиладди ва Филофей лақабини олади. У Кассандра тамғаси ва кассандра-ҳомидаларни аниқлаш борасида қилган буюк кашфиётини ва инсониятнинг ўзи охирзамонни яқинлаштираётганини ошкор айтиб, Рим папаси орқали бутун башариятга, қўйингки келажак авлодларга мурожаат қиладди. Номанинг бир нусхасини орбитал компьютердан «Трибюн» газетасига босиб чиқариш учун жўнатади.

Фазовий роҳиб Филофейнинг Рим папасига йўллаган хати романнинг бош фалсафаси, квинтэссенцияси, мағзидир. Хат эълон қилинган, барча қитъаларда халқ оммаси ҳаяжонга келади, ваҳимага тушади, Филофейга лаънатлар ўқийди, уни космосдан уриб туширишни талаб қилади, оломон америкалик башоратчи футуролог олимни Филофей кашфиётларига хайрихоҳлик билдиргани учун ўлдиради... Роҳиб буюк экспериментларининг моҳиятига африкаликлар ҳам, осиеликлар ҳам, руслар ҳам, америкаликлар ҳам тушуниб етмагач, ўзини очиқ космосга улоқтириб ҳалок бўлади.

Хуллас, роман жаҳон цивилизациясининг истиқболларига, маънавий, биринчи галда ахлоқий муаммоларига эътиборни қаратади, жамиятни соғломлаштириш йўлларини қидириб топишга ундайди.

Табиатда табиий сараланиш қонуни ҳукмрон, кучлилар унади, ўсади, заифлар нобуд бўлади, жунгли қонуни ҳам шундай – кучли кучсизни нобуд қилади, ейди. Ер куррасида одамлар кўпайиб кетаяпти, очлик, хилма-хил касалликлар авж олаяпти. Тавротда «унинглар, ўсинглар, ўзларингдан кўпайинглар» дейилган бўлса, аборт қилиш ҳам тақиқланса, жамиятни соғломлаштириш йўли борми ўзи? – деган фикр келиб чиқади.

Бугунги кунда туғма касалликларга мубтало бўлган ёки ичкиликбозлик ё гиёҳвандликка мойил ҳомилаларни аниқлай оладилар. Бундан бир неча йил олдин Россия ФА медицина-генетика илмий марказининг профессори, одам цитогенетикаси лабораториясининг мудури Николай Кулешовнинг ходимлари 300 мингга яқин ҳомиладор аёлларни текширишдан ўтказиб, оғир туғма ва ирсий касалликларга маҳкум 1250 боланинг дунёга келишининг олдини олган. Мумкин экан-ку!

Одамзотнинг бугунги ақлий такомилга етиши учун неча минг йилликлар керак бўлди. Эҳтимол бутун коинотда якка-ягона ана шу ақл ўчоғини йўқотиш учун эса кўп нарса керак эмас. Инсониятнинг эртанги куни ҳақида ҳозир, шу бугун бош қотириш керак. Атом бомбаси пультаининг тугмачаси иксзурриёт васваснинг қўлига тушиб қолмасин. Энг муҳими кишилар ўзларини васваслик, ёвузлик, очкўзлик, ахлоқсизлик, бойликка ҳирс қўйиш каби нуқсонлардан тийишлари керак.

Кишиларнинг шафқатсизликлари, нафсониятлари, ҳиссиётлари, иштаҳалари ақл бовар қилмайдиган даражада ошиб-тошиб кетаётирки, асти қўяверинг.

Тропик ўлкаларнинг кўрки бўлган сайроқи тўтиқушларнинг тилларидан миллиардерлар учун тайёрланган тансиқ овқат пулга чақилиб, оч-яланғочларга тарқатилса неча минг киши ўлим чангалидан қутилиб қоларкин? Одам ўзидаги Азозилга ҳай бериши, ҳар қандай шароитда ҳам инсон бўлиб қолмоғи керак. Шундагина у инсон деган улуғ номга муносиб бўлади. Наҳотки фан-техника ва иқтисодиётнинг мислсиз ривожланиши имонсизлик, виждонсизлик, шафқатсизликнинг беқиёс авж олишига тўғри мутаносиб бўлса? Одамлар бутун ҳокимиятни жаноб долларнинг қўлига ишониб топшириб қўйишгандан кейин бошқача бўлиши мумкин ҳам эмасмикин?

Чингиз Айтматовни кўпдан бери қийнаб келган ва «Охирзамон нишонлари» (Кассандра тамғаси)да адибнинг бўғзидан олган глобал муаммолардан бири экология – экологик қасирғалар, ядро синовлари, «қора туйнуклар», «озон тешиклари», ҳоказолардир. Девқомат китларнинг ўзларини қирғоққа отиб гала-гала бўлиб ўлим қабул қилишига инсонларнинг ноинсоний хатти-ҳаракатлари сабаб эканлиги рост бўлса, бу охирзамон нишонаси бўлмай нима?

Охирзамон тушунчаси дунё каби кекса. Библиянинг бир бўлими Янги аҳдда (милоднинг биринчи асрида) охирзамоннинг бўлиши ҳақида башорат қилинган. Бу тушунча исломда ҳам бор. Шунинг учун Муҳаммад Саллолоҳи алайҳи вассалом охирзамон пайғамбари дейилган.

Палеонтологлар ер куррасида бир неча бор «охирзамон» бўлиб ҳаёт қайта тикланганини тан оладилар. Лекин тарих наздида бир-икки минг йил ҳеч қанча муддат эмас. Охирзамон тушунчаси нисбий тушунча, шундай бўлса ҳам бутун прогрессив инсоният, биринчи галда

интеллектуаллар – алломаю уламолар бу ҳақда шу бугун бош қотиришлари, эзгуликнинг ёвузлик устидан ғалабаси учун курашишлари даркор.

Асарни қайта-қайта мутолаа қилар эканмиз, унинг моҳиятига назар ташлаб, космик юксакликка кўтарилиб эзгулик билан ёвузлик ўртасидаги азалий курашнинг янги қирраларини кашф этиш, инсониятнинг тақдири ҳақида жон куйдириб янги асар ёзиш фақат Чингиз Айтматовдек буюк адибга насиб бўлганига ишонч ҳосил қиламиз.

Энди таржималар ва таржимонлар ҳақида

Чингиз Айтматовнинг деярли барча асосий асарлари ўзбек тилига ўгирилган. Ёзувчининг кўпчилик қиссаларини, ҳикояларини, “Асрга татиғулик кун” романини Асил Рашидов, “Қиёмат” романини Иброҳим Ғафуров, “Охирзамон нишонлари” романини, “Чингизхоннинг оқ булути” қиссасини, “Ҳтар қуш ноласи” ривоятини Суюн Қораев ўзбек тилига таржима қилган ва учала таржимада ҳам мутаржим асарлардаги ички оҳангни ушлашга эришган.

Суюн Қораев филология фанлари номзоди, география фанлари доктори, Ҳзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, Халқаро Айтматов академиясининг академиги. У таниқли журналист – 45 йилдирки, Ўзбекистон Журналистлар уюшмасининг аъзоси, тажрибали мутаржим ва публицист; ярим асрдан ошиқ вақт давомида кўплаб илмий, ижтимоий-сиёсий китобларни русчадан ўзбекчага ўгирган ва таҳрир қилган; тилшунослик ва терминологияга оид бир қанча илмий ишлар, мақолалар эълон қилган, 70-йилларда Ч.Айтматовнинг «Отадан қолган тирноқ» («Солдат ўғли»), «Жимжилоқ» ҳикояларини, «Манас отанинг оқ қори ва кўк музи» номли публицистикасини, 1997 йилда «Ўтар қуш ноласи» ривоятини ўзбекчага таржима қилган; С.Қораев Айтматовнинг фаолияти ва ижоди ҳақида, чунончи «Охирзамон нишонлари» романи, «Чингизхоннинг оқ булути» қиссаси тўғрисида қатор мақолалар ёзган.

1995 йилда С. Қораев муаллифнинг розилиги билан «Кассандра тамғаси»ни ўзбекчага таржима қилган. Романнинг «Эпилог» қисми (асарнинг деярли бешдан бир бўлаги) 1995 йилда «Чўлпон» нашриётида «Иксзурриёт» номи билан 10 минг нусхада нашр этилган. Роман таржимасидан парчалар «Халқ сўзи», «Ўзбекистон овози» каби газеталарда босиб чиқарилган. «Чингизхоннинг оқ булути» қиссаси С.Қораев таржимасида 1998-1999 йилларда «Бирлик», «ҳамкор», «Ватан», «Қишлоқ ҳаёти», «Марказий Осиё маданияти», «Инсон ва қонун» ва бошқа газеталарда деярли тўлалигича эълон қилинган. Демак илмий тил билан айтганда таржима маълум маънода «ишлаб чиқаришга жорий қилинган»: озми-кўпми китобхонлар нигоҳидан ўтган.

Чингиз Айтматовнинг тили асардан асарга мураккаблаша ва қийинлаша борганини эътиборга олсак, ёзувчи асарларини ўзбек тилига таржима қилиш осон кечмаган, албатта, уларда баъзи бир кам-кўстлар бўлиши мумкин.

Валлоҳ аълам – Аллоҳ билгувчидир, инсон эса хато қилгувчидир. Таржимон билан баҳслашса бўлади, масалан муаллифнинг қарийб ярим саҳифа келадиган жумлаларини бўлиб-бўлиб ташлаш мумкин эди, айрим сўзларни бошқачароқ таржима қилса бўларди.

Умуман мутаржим муаллифнинг фикрини тўғри тушуниб, китобхонга етказишга ҳаракат қилган. «Чингизхоннинг оқ булути» қиссаси ва «Ҳтар қуш ноласи» ривояти матнлари равон, бадий жиҳатдан юксак савияда таржима қилинган.

***Одил Ёқубов,
Ўзбекистон халқ ёзувчиси***

Кассандра Апполон муҳаббатини рад қилгач, Апполон Кассандрани шундай дуойи бад қилдики, унинг башоратларига ҳеч ким ишонмай қўйди.

Қадимги юнон мифологиясидан

Икковидан қайси бири ҳали яшаб кўрмаган бўлса, қайси бири ёруғ дунёда қилинаётган ёвуз ишлардан беҳабар бўлса, ўшаниси саодатманддир.

Екклесиаст

Б и р и н ч и б о б

Бу гал ҳам дастлаб Сўздан бошланди. Бир замонларда бўлгани каби. Ўша мангу Мавзудаги каби.

Кейинчалик нимаики рўй берибдики, ҳаммаси Оғиздан чиққан сўзлар самараси эди.

Бироқ асло кутилмаган ҳодисага биринчи бор дуч келган кишилардан кўплари вақти келиб мемуарларида худди ана шу ҳодисани ўз ҳаётимиздаги энг ҳаяжонли воқеа бўлди дея кўкларга кўтариб ёзажакларини хаёлларига ҳам келтирмаган эдилар. Буни қарангки, бу ҳодиса шоҳидларининг ҳаммаси ўз эсдаликларини «Ўша кунда бўлиб ўтган фавқулодда воқеалар детектив романдагидек ривожлана борди» деган сийқаси чиққан ибора билан бошлаган эдилар.

Сирасини айтганда, худди шундай бўлди ҳам. «Трибюн» газетасининг ходимлари тўсатдан бош муҳаррирдан фармойиш олдилар – ана шу фармойишга кўра, таҳририянинг раҳбарият жойлашган қаватида шошилишча чақирилган фавқулодда мажлиси пайтида қаерга бўлмасин қўнғироқ қилиш, телефонлар ва факсларга жавоб бериш ва ҳатто, таҳририя биносига чет кишиларни киритиш қатъиян ман қилинган эди.

Ҳамма нарса ана шу фавқулодда мажлисдан бошланди.

Газета саҳифаларида бундай баёнотни эълон қилиш етти уҳлаб тушга кирмас! Лекин юрак ютмоқ ва ҳаракат қилмоқ керак эди. Масала жиддий эди: ё остидан, ё устидан. Ва «Трибюн» газетаси курраи заминнинг «нуктадони бисоти – афкори омма дарғаси» деган номга доғ тушурмаслик учун жон кўйдириб елиб-югурар экан, иззат-нафси васвасасидан қутула олмади (кейинчалик муҳолифлар буни «шайтон васвасаси» деб атадилар), ахир солим ўта катта эди-да – оламшумул сенсация. Таҳририя бу материални якка ўзи чоп этиш ҳуқуқини олди ва ҳар қандай тасодифларга қарамасдан таваккал қилди – инсоният тарихидан кўз кўриб-қулоқ эшитмаган ҳужжатни яшин тезлигида чоп этишга ботинди.

Худди ўша пайтда воқеалар бошида таҳририя шарҳловчиларидан бири кўпларнинг хотирасига михланиб қолган сўзларни айтиб солди: «Энди бўлди, йигитлар, — деди у газета саҳифасининг ҳали қуриб улгурмаган нусхасини қўлига ушлаб турар экан, — тарих оти ақл паккасидан ўтиб кетди! Бу эса биз туфайли, бизнинг «Трибюн»имиз туфайлидир. Бу маррага ҳеч ким етолмайди, ундан ўта олмайди. Ҳали ўлмасак ҳаммасини кўрамиз, ҳаёт кўрсатади. Буларнинг бари нима билан тугар экан? Кўрамиз! – У бошини чайқаб, маънодор қўшиб қўйди: — Аммо лекин, ҳамкасблар, кечирасизлар, огоҳлантириб қўймоқчиман, энди ҳар ким ўзи ҳақида ўйласин – бир соатдан кейин нима бўлади у ёғини худо билади».

Очиғини айтганда, хавф оёқ остида дегандай, ҳадиксирашга асос бор эди. Ўша куни таҳририядаги кайфият соат сайин ўзгариб турди, бир қарасангиз ҳаммининг қўлтиғидан тарвузи тушиб, бош муҳаррирдан тортиб журналистика факультетидан келиб шу ерда бўлажак репортажларнинг сир-асрорини ўрганиб юрган шогирдларгача – Ҳамма-ҳаммаси эшикларни ёпиб олиб, ҳатто бир-бирлари билан гаплашишдан ҳам ўзларини тийиб бош кўтармасдан ишлашар, бир қарасангиз, аксинча, қулоқни қоматга келтирадиган шов-шув, қий-чув кўтарилар, ҳамма изғиб, йўлаклар ва хоналарни бошларига кўтарганча шовқин-сурон оғушида бир-бирларига ҳаяжонли нигоҳ ташлар эдилар. Бироқ худди шу пайтда бошқа бир ҳодиса

тўғрисида ҳам ўйлаш жоиз эди – қутурган оломон босиб келиб қолса-ю эшик-деразаларни ғовлар билан тўсиш эҳтиёжи пайдо бўлса-чи; бундай хавф шак-шубҳасиз эди – шиддат ила ёпирилган одамлар тошқинининг қаҳр-ғазаб билан ҳужумга ўтиши ҳеч гап эмас эди. (Бундай тошқинни ҳеч қандай полиция ҳам тўхтата олмаган бўлур эди) – Оломон дераза-ойналарни чилпарчин қилиб, телефонларни ерга уриб пачоқлаб ташласа, мебель ва оргтехникани бузиб-қийратишса, жанжал деса ўзини томдан ташлайдиган телеходимларнинг объективлари олдида нари-бериси бир соат ичида бутун дунёнинг тинчини бузиб, одам боласини чиндан ҳам Худонинг ўзи билан ёқалаштириб қўйишга журъат этган газетчиларнинг гирибонидан тутиб олишса, қўлингиздан нима ҳам келарди...

Ҳозирча эса ҳеч нарсадан беҳабар, кемадай пишқирган оломон Американинг азим шаҳри кўчалари бўйлаб ҳар доимгидай сузиб борар, ойнадан либос кийган осмон ўпар бинолар олдида одамлар дарёси тинмай оқар, уларнинг ёнгинасида эса ялтироқ автомашиналар шодалари узлуксиз жилиб борар, тепада бўлса баҳайбат нинчилар янглиғ вертолётлар тиним билмас эди. Лекин ҳали ҳеч ким даҳшатга тушмаган эди, дунёнинг илгари ҳеч қандай шубҳа тўғдирмаган сирларига куфрона тумшук суққан исёнкор газетани қўлларида силкитиб шаҳар майдонида бақириб-чақирмаётган эди. Ҳали ҳеч ким барчани оёққа турғизиб асфаласофилин сари етаклаш учун ғаламискорона хитоблар билан чиқмаган эди.

«Трибюн» рақобатдан чўчиб ошиқаётган эди. Бир зумда қайтадан саҳифаланган газетанинг бу сони ақалли ярим соат кечикса борми, космосдан келган бу материални дунёнинг хоҳлаган бурчагидаги ўзга бир газета бошига ҳар қандай кулфат тушса ҳам босиб чиқарган бўлур эди. «Трибюн» ўзининг шу қилмиши дастидан тўфон бошланиб бутун ер юзидаги барча тирик мавжудотларни сув олиб кетганда ҳам, ҳеч кимга ва ҳеч қаерга ҳеч қандай газета керак бўлмай қолган тақдирда ҳам бу имконни қўлдан бой беришга рози бўлмас эди...

Нух тўфонининг оби омбори, келажакда ҳам муқаррибу муқаррар жаҳон тўфони мавжларини ўзида жам қила оладиган океан эса, ўша куни қитъалар орасида бор қудрати ила чайқалиб, ўзининг бутун тиниб-тинчимас жисми билан ер куррасини сезилар-сезилмас тебратар, баҳайбат оқимлар билан ўйнашар, ўз-ўзидан ҳаяжонланиб ва кўз очиб юмгунча ўркач-ўркач тўлқинлар кўтариб уммонгагина хос бепоён кенгликда милт-милт ёғдулар ўйинини намойиш қилар эди.

Футуролог магмадай қайнаб турган уммонга тепадан назар ташлар, Атлантика океани устидан учиб ўтаётган авиалайнернинг дарчаларидан бепоён океанни завқ билан томоша қилиб борар эди. Кўёш ҳар қачонгидай чарақлаб турибди. Нима учундир манзара уни мафтун қилиб қўйди, ҳолбуки бу сафар ҳам ҳеч қандай ҳайротомуз воқеа содир бўлмаган эди — Ҳар галгидай, юзларча авиайўловчилар учун ҳатто зерикарли бир манзара – пастда океан, сув, тўлқинлар, бўм-бўш уфқ ҳукмрон эди. У бўлса инсон кўзининг чексиз дунёвий кенгликларни кўра оладиган қандай ғаройиб бир митти мўъжизага айланганлиги ҳақида ўйларди. Бу тасодифий эмас эди. Ҳеч нарса, ҳатто булутлар билан беллашадиган юксакпарвоз тоғ бургути ҳам бунчалик гир атрофни бирваракайига кўздан кечира олмайди. Ҳа, техника ютуқлари туфайли инсон ҳаётга мослашишнинг оламшумул янги-янги имкониятларига эга бўлди ва Аллоҳнинг қудрати билан менгзагулик кучга эришди. Ахир, Худогина нозоҳирий юксакликда дунё ўзра кўз илғағисиз қуюн каби парвоз қилар экан, бутун Ер куррасини биратўла кўздан кечира олиш имкониятига эгадир. Бир маромда гуриллаб учиб кетаётган самолёт шовқини остида футуролог ана шулар ҳақида ўйлар эди. Ҳзлигинг билан холи қолиш нақадар яхши фурсат... У муз солинган катта қадахдаги олтинланиб турган вискидан ширакайф бўлиб, қонининг ёқимли жўшишига монелик қилмас, аксинча, камдан-кам учрайдиган ҳис – ўз эрки ўзидалик кайфиятини кўпроқ сақлаб қолишни хоҳларди. Бунинг устига ён-веридаги ўриндиқлар бўм-бўш – уни суҳбатга тортиб, алаҳсиладиган қўшнилари ўз ўринларида эмас эдилар; буни ҳам сийрак учрайдиган омад деса бўларди.

Футуролог Европага қилган навбатдаги сафаридан қайтиб келмоқда эди. Яна халқаро конференция, даҳолар анжумани, яна узундан-узоқ мунозаралар, ана шу дайди алломаларнинг

турмуш тарзига айланган тортишувлар, фикрлар ва башоратлар тўқнашувида бир-бирига уланиб кетадиган баҳслар. Бу сафар ҳам дунё цивилизациясининг истиқболлари ҳақида, якка қутбли тараққиётнинг хавфлилиги тўғрисида ва шу каби ҳар доим ҳам долзарб бўлиб келган муаммолар хусусида сўз бордики, Гарвард дорилфунуни алломасининг бутун умри ана шу муаммоларнинг мағзини чақишга сарфланган деса бўлади. Олим йиллар ўта башорат илмини тобора кўпроқ эгаллагани сари унга бу йўлдаги барча ҳаракатлари беҳуда кетгандай сезилар эди. Баъзида ўйлаб қоласан киши — Ҳар доим тақдирдан олдинроқ одим ташлаш, ҳаётнинг мазмун-мундарижасини фаҳмлаб олиш илинжида машаққатлар чекиш, яъни бугун ҳам, эртага ҳам, минг йилдан кейин ҳам ҳеч қачон ҳеч кимга юз кўрсатмайдиган ўша абадий муаммо кетидан сарсон-саргардон елиб-югуриш жонингга тегиб кетади. Бироқ келажак ҳақидаги ана шу фикрлар тўқнашувидан бош тортиб кўр-чи, ўзингни ўзинг кемириб емасанг, умидсизланиш касалига мубтало бўлмасанг, эндигина уфқда қорайиб кўринган нарсанинг сир-асрорини билиб олиш ҳаваси пайдо бўлмаса, мен кафил. Биз келажакнинг қиёфасини аниқ тасаввур қила олмасак, бутун интилишларимиз самарасиз бўлиб қолаверади. Лекин баъзан жуда қийин бўлади — ўзингни илмда тепса тебранмасликка, «беллашув устида» мавқе сақлашга чақириб, тарих ғилдираги қаерга, қайси жарликка тушиб кетиши мумкинлигини холисанлилло башорат қилиш, олдиндан айтиб беришнинг ўзи бўлмайди, тўғриси айтганда, бу ғилдирак ҳам эмас, эҳтимол, умуман айланишга қодир бўлмаган, пучайган, қандайдир қаттиқ зарбадан кегайлари отилиб кетган велосипед гардишидир, — фанда ҳаракатнинг ана шу шаклининг аниқ бир таърифи йўқ. Тахминийлик, хомакилик, тантанаворлик — «кўнғироқхона» футурологиясининг ҳамишалик аломатларидир, шунга қарамасдан у ҳамма нарсани таъбирлаб, олдиндан айтиб беришга қўл уради. Ўлгудай юксак, лекин шалоқ «кўнғироқхона»дан туриб қилинган баъзи бир башоратлардан ёмғирли қора булутдан қочгандай узоқлашгинг келарди, ўз башоратларингдан, тарих ғилдирагининг машъум айланма ҳаракатларини сеза бошлаганингдан ва энг аввало, ўтирса ҳам, турса ҳам фақат ҳокимият дея очиқдан-очиқ сурбетлик йўлини тутиб, эски ёвузлик ўрнига янгисини туғдираётган асов кучларнинг бостириб келаятигидан юрагинг орқага тортиб кетади, чунки ҳар қандай ҳокимият ўз мақсадлари хусусида нимаики демасин, унинг қон томирида амр-фармон оқади. Ҳақиқат ва беназир идеал иштиёқмандларининг орзу-истакларига қарши ўлароқ футурология бу борада киши қалби учун жон қийноғи ва азоб-уқубатдан бошқа нарса эмас эди. Шу билан бир вақтда сўзлашишни ҳам эплай олмаган ўша ибтидоий одамларнинг ўзларининг азалий машқларидан — келажакни олдиндан айтиб беришдан воз кечиши қийин бўлгани каби, тамомила беғараз, шу касбдан — беҳаловат инсониятнинг фаразий тараққиёт йўлларини халоскорлик ниятида бўлса ҳам олдиндан айтиб беришдан бўйин товлаш футуролог учун ўзидан воз кечиш, ўзликдан воз кечиш қадар қийин эди. Таъмагирлик бош аъмол бўлган ҳозирги жамиятда башоратчиларнинг мартабали бўлиши осон иш эмас. Ҳа, шон-шуҳратларга тўла антик дунёда Дельфа шаҳрининг соҳибкаронат аёллари ҳалокатни ҳам, зафарларни ҳам худолар номидан барвақт хабар қилишар эди. Лекин у замонлар ўтди кетди. XX асрда бўлса соҳиббашоратларга масхараомуз муносабатда бўладилар, аттанг!

Бироқ буниси ҳам у қадар кўрқинчли эмас. Футуролог ва унинг ҳамкасблари ўз доираларида, ўзларининг касбий манфаатлари билан яшар эдилар. Чунончи, унинг Европага ҳозирги сафари симпозиум билангина эмас, балки Франкфурт-Майн шаҳрида чоп этилган янги китобининг тақдими билан ҳам боғлиқ эди. Кимдир қабул маросимида шу муносабат билан немисча «майн» сўзига янги маъно бериб ҳазил мутойиба билан деди: Майн дарёси бўйидаги буюк шаҳар, «Майне Хераусфордерунг» («Менинг ўзимга қарши даъватим») деган буюк китобни босиб чиқарди, бу китобдаги фикрларни муаллифдан бошқа ҳеч ким инкор эта олмаса керак. Ўша китобда муаллиф сўлчиликдан ёпишқоқ чакамуғдан қочгандай қочган. Бу эса муаллифнинг ўз-ўзига, тўғрироғи ёшликдаги машқларига қарши чиқиши эди. Асримиздаги экстремистлик касаллигига барҳам беришни ўзидан бошлашга тўғри келди.

Китоб тақдимоти тугагандан сўнг у матбуот конференцияси ўтказди, дастхатлар берди, сўнгра Рейн дарёси бўйлаб узоқ сафар қилинди, ўша ерда сайёҳлик кемасида у «Шпигель» газетасига интервью берди. Футурологиянинг кексайиб бораётган пирларидан бирини Рейн дарёси соҳилида секин сузиб кетаётган қоялар олдида суратга туширишди. Ва яна ҳазил-мутойиба қилишди: қадимий қоялар футурологнинг ташқи қиёфасига жуда ўхшаб кетади, унинг ўзи эса кекса қоя каби улўғвор дейишди. У ҳам ҳазилга ҳазил билан жавоб берди: интервьюга ҳам «Кекса қоянинг мулоҳазалари» деб сарлавҳа қўйсак-чи? Ва кекса қоя тилга кирди. Хилма-хил саволлар берилди. Фанда ва умуман ҳаётда ўзи билан ўзи курашиш дегани нима? Бу ўз тажрибаси ва эътиқодларини тафтиш қилиш эмасмикин? Пиримиз нима дейдилар: пессимизм – Ҳар доим ҳаётнинг пешанада ёзилганидай якунланиши эмасми? У футурологиядаги авантюризм тўғрисида нима дейди? Ва ниҳоят, у ўзини яхши сезяптими? Унга ўша Рейн виноси ёқадими?! Мана буниси жуда соз! Америкаликлар ҳар доим шундай. Айниқса, немислардан чиққан америкаликлар шундай!

Мана энди шиддатли матчдан сўнг ҳамма ташвишларни бир чеккага йиғиштириб қўйиб тезроқ чарчоғини ёзиш учун кийимхонага шовилган спортчи каби, Роберт Борк самолётда сал бўлса ҳам алаҳсишга, доимо миясида ғужғон ўйнаган нарсалар ҳақида ўйламасликка ҳаракат қиларди. Лекин ўйламаслик мумкин эмас эди. У янги монография ҳақида хаёл суриб кетди. Эҳтимол, бу якуний китоб бўлар. Ўзининг ҳеч ҳам битмайдиган ишини битириши, шоҳ асарини ёзиб тугатиши керак эди. Насиб этса, албатта. Агар кўп йиллик тадқиқотлар асосида янги илмий башоратлар остонасига кўз югуртира олинса, Роберт Боркнинг фикрига қараганда, ҳозирги инсоният бутунлай янги муаммоларга дуч келади, борди-ю бирдан қуёш совиб қолса, ёки аксинча, янада қизиқ кетса борми, ҳамма жойда ҳамманинг бошига мислсиз кўргиликлар, интиқомлар тушгани каби, инсониятни кўз кўриб, қулоқ эшитмаган синовлар кутади. Инсоният ана шу янги муаммолар мағзини чақар экан, ўзининг жожеий ҳалокатини англаб етишигина кифоя қилмайди. Балки, энг муҳими – бу туйғу омон қолишнинг янги усулларини қидириб топиш ва тараққиётнинг янги йўллари ҳамда шаклларини аниқлашга туртки бўлмоғи даркор, бу эса, ўз навбатида, янгича ҳаёт тарзига, янгича тафаккур қилишга олиб келмоғи лозим. Ана шулар ҳақида ёзиш, бўлажак тараққиётнинг йўлини айтиб бериш – унинг, Роберт Брокнинг охириги «Шоҳ асари» бўлмоғи керак эди. Удалай олармикан? Вазифа ўта улкан... Вақт эса тутқич бермайди...

Бепоён океан самолёт қаноти тагида ҳамон чайқалмоқда, тўлқинлар ўйини ёғду сочмоқда эди. Қуёш, тубсиз очиқ осмон, кенглик, шиддатли парвоз — Ҳаммаси океан устида ҳаракатсиз қотиб қолгандай... Бир ярим соатлардан кейин қитъанинг қирғоқлари кўрина бошлаши керак, ва шунда чексиз осмонда самовий парвоз тугайди ва яна олағовур аэропортда биринчи қадамдан бошлабоқ у одамлар оқимига шўнғиб кетади.

Ҳозирча парвоз давом этмоқда, йўлда эса, футурологни ногаҳоний ва фавқулодда воқеа кутмоқда эди.

У шунчаки ҳаваскор фотограф эди. Шунга қарамасдан ҳеч қачон фотоаппаратини қўлидан қўймас ва кўнглига ёққан ҳар қандай нарсани суриштирмай-нетмай суратга олаверар эди. Хусусан, осмонни суратга тушириш деса ўзини томдан ташлар эди. Уйни тўлдириб юборган уч пулга қиммат суратлар айниқса хотини Жессининг жонига теккан эди. Жаҳли чиққан кезлари у эрини фотоахлатчи деб ҳақоратлар ва бир куни суратлардан яхшигина гулхан ёқаман деб пўписа ҳам қилиб қўяр эди; лекин бу гаплар уни севимли ишидан совута олмас эди. Бу сафар ҳам бирор дурустроқ манзарани суратга олиб, уфқда эркин ўйнаб юрган бир жимжимадор булут расми билан ўз коллекциясини тўлдириш ниятида яхши об-ҳавони кутаётган боладай ойнага ёпишиб фотоаппаратни тайёрлай бошлади. Афсуски, арзийдиган ҳеч нарса кўринмайди – осмоннинг ҳамма жойи мусаффо эди, фақат жуда пастда бир неча дайди булутлар санғиб юрар эди.

Шу он самолёт қийшайиб бурила бошлаган эди, у бирдан океанда сузиб кетаётган бир тўда

китларни кўриб қолди. У китлар шу қадар аниқ кўриндики, ҳар бир китнинг қандай сузиб кетаётгани, бор гавдаси беш қўлдай намоён бўлди, у ҳайратдан бир энтикиб тушди. Ахир унинг тушига тез-тез китлар кириб турарди-да! ҳа, у чексиз уммонда сузиб юрган китларни тушларида кўриб турар, китлар уни гўё ҳамкорликка чорлар эди. Мана энди уларни ўнгида кўриб турибди. Фавқуллода манзара! Китлар осмонда учиб кетаётган турналар каби ўткир учбурчак ҳосил қилиб сузиб боришар эди. Йигирматалар чамаси кит. Самолёт текис уча бошлади, лекин пастда китлар ҳамон сузиб кетаётган эди. Китлар тўлқинларни ёриб ўтиб, бошлари узра фавворалар отиб, бир қарасанг океан қаърига шўнғиб кетар ва яна тоғдай танаси билан сув юзасига сузиб чиқарди. Китларнинг мана бундай бир маромда ва бир текисда ҳаракат қилишлари гўё бутун бир команда ўйинчилари бирон-бир ўйин қондасига қатъий амал қилаётгандай тасаввур қолдирарди кишида.

Роберт Борк китлар галасининг бундай куч-қудрати ва санъатига маҳлиё бўлиб бутун борлиқни унутиб қўйди, бирдан ўзи ҳам девсифат китларнинг ана шу беназир пойгасига қўшилиб, ўзини кит-одам деб ўйлаб, уммонда сузиб кетаётгандай, баланд тепалиқда ёққан жала суви елкасидан ялтираб оқиб тушаётгандай тасаввур қилди. У мавж ураётган океанда сузиб борар экан, бирдан бундан буён бир умр китлар билан бирга бўлишини қандайдир ғайришуурий ҳис билан тушунди, унинг қалбида ана шу учрашувнинг ботиний туб моҳияти намоён бўлди: китларнинг тақдири унинг тақдирига айланади, унинг ёзмиши китлар ёзмиши бўлиб қолади...

Демакки, унинг тушига китларнинг кириши тасодифий эмас экан-да? Мутлақо. Лекин кеч кирганда улар қаёққа ошиқиб кетишмоқда эди? Китлар уни қаёққа, қандай мақсад билан чорламоқда? У ана шундай узоқ масофадан бирон нарса чиқишига тўла ишонмаса ҳам фотоаппаратнинг тугмасини босди.

Дарҳол уйига кўнғироқ қилиш учун ўриндиқдаги авиателефон дастагини қўлга олди. Телефон таблосида банкнинг ҳисоб номерини, шаҳар кодини, уй телефонининг номерини тез териб бўлгач, қандайдир рақамда янглишиб кетди шекилли, номерларни қайтадан терди. У ўзи кўриб турган нарсаларини хотинига гапириб бермоқчи эди. Баъзан шундай бўладики, одам вужудини ларзага солган нарсасини бировга гапириб бермаса юраги тарс ёрилиб кетадигандай туюлади. «Хўш, Жесси нега энди телефонни олмаяпти?! Қаерда бўлди экан? Эҳтимол, уйдан чиқиб кетгандир? Ёки мени кутиб олиш учун йўлга чиқдимикин? ҳали эрта-ку?! Машинага кўнғироқ қилай-чи?!» Ўзи кўрган китлар ҳақида бошқа бировга эмас, фақат хотинига гапириб беришга ошиқаётган эди, гўё уйга келгандан сўнг айтиб берса бўлмайдигандай. Яқин дўстларининг футуролог устидан «у тушида ҳам хотинига содиқ» деб кулишлари бежиз эмас эди.

Океанда энди китлар кўринмай қолган, ғойиб бўлишган эди.

– Жесси! — деб қичқирди у телефонда хотинининг овозини эшитгач. — Тушимга китлар кирипти деганим эсингдами?!

– Эсимда, хўш нима эди? Сенга нима бўлди? Қаердасан ўзи?

– Мен ҳозиргина китларни кўрдим! Океанда китларга дуч келдим! Биласанми, бу... бу қандайдир афсонавий манзара эди, мен бунақасини ҳаётимда ҳеч ҳам кўрган эмасман... Бу...

– Тўхта, тўхта, нега бунча ҳовлиқасан? Марҳамат қилиб, ўзингни бос... Кейин, уйда гапириб берарсан. Китларингни қўй!... Бу ерда бизда шундай воқеалар бўляптики, сенга нима дейишимни ҳам билмайман! ҳамма ҳаяжонда. Ҳамма «Трибюн»ни ўқимоқда. Сизларнинг салонда бугунги газеталар борми? Айтгандай, қаердан ҳам бўлсин. Сизлар самолётда эканлигингизда бу ерда шундай ғаройиб воқеалар содир бўлаяптики! Бу «Трибюн» газетасининг шошилиш махсус сони, бу ҳақда ҳозиргина радио ва телевидение орқали эълон қилишди... Ҳамма бош кўтармасдан ўқияпти...

– Нима экан ўзи? Сиёсий сенсациями?

– Йўғ-е... Сиёсий сенсация бўлса кошқийди. Сенга қандай тушунтиришни ҳам билмайман.

Ўзим ҳали ўқиб тугатганим йўқ. Бу — бутунлай бошқа нарса.

– Ҳар ҳолда нима ҳақида сўз боради? Нима ўзи?

– Самовий роҳибнинг Рим папасига хати! Умуман олганда унинг ҳаммага, бутун инсониятга мактуби, мурожаати...

– Нима-нима? Самовий роҳиб дегани ким экан? Шошма, илтимос. Самовий роҳиблар тайёрланадиган маҳкама борми ўзи?

– Мен бир нарса дея олмайман. Бу жуда катта мавзу. Ҳамма ўқияпти?

– Бу мактуб нима ҳақида ўзи? Унинг мазмунини айтиб бер. Икки оғиз сўз билан тушунтир.

– Ўша самовий роҳибнинг гапларига қараганда у буюк илмий кашфиёт қилган эмиш. Эндиликда кишиларнинг дунёга келишларини, туғилиш-туғилмасликларини одамларнинг ўзлари ҳал қилар эмиш.

– Нималар деяпсан ўзи, Жесси?! — Футуролог довдираб қолди. — Ҳеч нарсага тушунмаяпман. Қандайдир алаҳлаш бўлса керак. Шунақа деб бўладими? Унда Худо қаерда қолади?

– Билмайман. Эҳтимол бу Худонинг амри билан бўлаётгандир.

– Ана халос! Нималар деб валдираяпсан ўзи?! Нима деяётганингни ўзинг биласанми? У ёқда нималар бўлаяпти ўзи?

– Келганингдан кейин ўқиб оласан. Ҳамма бир-бирига қўнғироқ қиляпти. Ҳамма саросимага тушиб қолган, кўплар шу қадар ғазабга минганки, «Трибюн»ни ер билан яксон қилишга тайёр. Дўстларинг шу топда сенинг фикринг керак бўп қолди дейишяпти. Бу ишларнинг мағзини чақиш, ундан кейин нима бўлишини айтиб бериш керак экан...

– Ўша самовий роҳиб ким экан ўзи? Орбитада ақлдан озиб қолган астронавтлардан биридир-да?

– Ҳа, ўша ватанига қайтишдан воз кечган космонавт экан, эсингдами — космик илмий станция экипажи аъзоларидан бирининг Ерга қайтишдан бош тортганлиги ҳақида матбуотда хабар берилган эди.

– Эсимда бўлганда қандай. Унинг рус эканлиги, америкалик ва япон астронавтлари билан учганлиги ҳақида ёзишган эди. Лекин оти эсимда йўқ.

– Хатда ўзини роҳиб Филофей деб атаган.

– Филофей? Бу унинг ҳақиқий исми эканми?

– Билмайман.

– Бу ўрисча исм. Ҳозир ўрислардан ҳамма нарсани кутса бўлади. Улар ўз умрларида нималарнигина кўрмаган дейсиз... Демак, дарвиш самовий хужрага кириб олиб, у ердан туриб ғоялар юбормоқда. Буниси янгилик!..

И к к и н ч и б о б **РИМ ПАПАСИГА!**

ҳазратим! Коинотнинг ўта йироқ нуқталаридан — ер атрофи орбитасидан, мана учинчи йилдирки космик илмий-тадқиқот станциясида ишлаб турган экспедициядан сизни безовта қилганим учун кечирим сўрашдан олдин фикран қаршингизда тиз чўкаман ва қўлингизни астойдил ўпаман. Осий бандани кечирасиз ва мумкин бўлса, менинг сўзларимга қулоқ оссангиз — гап шундаки, менинг амалий чиқарган хулосаларим ва эҳтимолки, Тангри таолонинг иродаси ва амри ила ўз бошимда синаб кўрган ғоялар ва бундай қараганда тамомила тутуруқсиздай, ҳатто ахлоқий-тарихий тажриба нуқтаи назаридан зарарлидай туюлиши мумкин. Акс ҳолда, ҳазратим, мен Сизни безовта қилмаган бўлур эдим, менинг Сизга мурожаат этишим гуноҳи кабира эканлигини жуда яхши тушунаман. Бироқ ишонаманки, мурожаатимнинг боиси мактубим мазмунидан англашилади.

Шундай қилиб, гапни масаланинг моҳиятидан бошлайман. Тақдир тақозоси ила каминаи

камтаринга эндигина дунёга келаётган руҳнинг илгарилари номаълум бўлган хусусияти — инсон эмбрионининг рефлексияси (руҳий ҳолати)ни ўрганиш насиб бўлди, рефлексиянинг кашф қилиниши ва унинг мавжуд эканлигини англаб етиш, ғоят эҳтимолки, яратган қудратининг сир-асрорларини яхшироқ билиб олишимизга имкон беради. Мен шу вақтга қадар инсон нигоҳидан яширинган ана шу рефлексияни экспериментлар йўли билан аниқлашга муваффақ бўлдим ва буни мен инсон зоти эволюциясини такомиллаштириш йўлида янги бир имконият деб биламан.

Ва шунинг учун, ҳазратим, менинг сўзларимга қулоқ осинингизни ўтириб сўрайман.

Такрор айтаман, мен жуда катта кашфиёт қилдим, бу кашфиётнинг оқибатлари, шубҳасизки, инсониятнинг бундан кейинги ҳаётига таъсир этажак. Мен ўз ҳақимда шундай дейишга мажбурман, чунки бошқа бирон киши мен эришган ютуққа баҳо беришга ҳозирча қодир эмас, негаки мислсиз кашфиётларимнинг табиати ҳақида ҳеч ким тасаввурга эга эмас.

Мен шунга амин бўлдимки, инсон ҳомиласи она қорнидаги ривожининг биринчи ҳафталаарида ўзининг келажак ҳаёти қандай кечишини ички ҳис билан сезиш ва тақдири азалга ўз муносабатини билдириш имкониятига эга бўлар экан. Агар эмбрионнинг қисмати келажак ҳаётда ёмон кечадиган бўлса, ҳомила ўзининг ёруғ дунёга келишига қаршилик қилар экан.

Мен эмбрионда шундай сигнал-нишон топдимки, эмбрион туғилишга салбий муносабатда бўлса ўзидан нишон, яъни сигнал беради. Бу сигнал туғилишни хоҳламайдиган болага ҳомиладор аёлнинг пешонасида кичкинагина рангли доғ шаклида кўринади. Мен бу доғни Кассандра тамғаси деб, кўнгилсиз сигналлар бериб турадиган ҳомилани кассандра-эмбрион деб атадим.

ҳайратланарлиси шундаки, одам эмбриони ҳомиладор-ликнинг дастлабки ҳафталааридагина тақдири азалга ўз муносабатини билдириш ва фалокатдан хабар бериш қобилиятига эга экан. Шундан сўнг бу қобилият сўнади, сабабки, пушт аста-секин тақдирга тан беради.

Кассандра-эмбрионнинг келажак ҳаётдан норозилиги инсоният ҳаётининг бутун тарихи давомида нишон бериб келган, албатта. Лекин баъзи бир ҳомиладор аёлларнинг пешонасидаги рангли доғга ҳеч ким аҳамият берган эмас ва ҳозир ҳам эътибор беришмайди. Мен бундай доғнинг аҳамиятини аниқлаш баробаринда, унинг сезиларлироқ, аниқроқ намоён бўлиш усулини топдим. Бунинг учун нурлантириш сеанслари ўтказаман, Ерга осмондан туриб зондаж-нурлар жўнатаман. Орбитал модулдан йўналтирилган бу нурлар она қорнидаги кассандра-эмбрионнинг импульсларини кучайтириб беради. Натижада илгарилари одамлар ҳуснбузар деб ўйлашган кичкинагина рангли доғ фазодан йўналтирилган нурлар таъсирида милт-милт этиб ўчиб ёниб ҳаммага кўрина бошлайди. Зондаж-нурлар атмосферада кўринмайди ва киши танаси учун бутунлай зарарсиз. Бундай нурларни мен осмондан деярли ҳамма қитъаларга, бутун сайёрага йўналтираман. Бундай нурлантиришдан мақсад — кассандра-эмбрионларни ёппасига аниқлашдир. Эмбрионлар осмондан туриб «сўров қилинмоқда». Кассандра-эмбрионлар берган ахборотларнинг моҳиятини тахминан мана шундай таърифласа бўлади: «Эрк менда бўлса, мен туғилмасликни афзал кўрган бўлур эдим. Сиз юборган сўроқларга сигналлар жўнатяпман, сиз бу сигналларни ўқисангиз, келажакда мени ва бинобарин менинг қариндош-уруғларимни аччиқ тақдир, шўрпешоналик кутаётганини билиб оласиз. Агар сиз ана шу сигналларнинг сир-асрорларини аниқласангиз, билиб қўйингки, мен, кассандра-эмбрион туғилмасдан, ҳеч кимни ортиқча ғам-ташвишга қўймасдан даф бўлишни афзал кўраман. Сиз сўрасангиз — мен жавоб бераман: мен яшашни хоҳламайман. Борди-ю хоҳишимга қарамасдан мени ёруғ дунёга келишга мажбур қилсалар, мен тақдири азални қабул қиламан, барча замонларда ҳамма кишилар худди ана шундай йўл тутишган. Нима қилиш керак, сизлар, биринчи галда менга ҳомиладор бўлган она, ўзларингиз ҳал қилингизлар. Лекин дастлаб гапимга қулоқ солишга ва мени тушунишга интилинглар. Мен — кассандра-эмбрионман! ҳозирча мен билан видолашишга кеч эмас ва мен бунга тайёрман. Мен кассандра-эмбрионман, мен ўзим ҳақимда кўп кунлар давомида хабар бериб тураман, мен кассандра-эмбрионман, сизларга ўз сигналларимни жўнатиб тураман. Мен,

кассандра-эмбрионман, туғилишни хоҳламайман, истамайман, истамайман... Мен кассандра-эмбрионман!»

Ҳз-ўзидан тушунарлики, кассандра-эмбрион сигнаolini бундай изоҳлаш айрим ҳолда ҳеч кимни ҳеч нарсага мажбур қилмайди. Ҳомиладор аёлнинг манглайида милтиллаб турган Кассандра тамғаси тезда хиралашади ва ниҳоят ном-нишонсиз йўқолади. Ҳамма нарса унутилади кетилади.

Бироқ, фан бунга бефарқ қарай олмайди. Фазовий компьютердан олинган статистик маълумотлар кассандра-эмбрионлар сонининг йил сайин ортиб бораётганини кўрсатади.

Ботиний фалокатнинг бундай ортиб бориши — эмбрионларнинг ҳаёт оқимидан бош тортишга, йўқ бўлиб кетишга, яшаш учун курашдан бош тортишга тайёр эканлиги — булар нимадан дарак бермоқда? Бизнинг кундалик тажрибамиздан четда бўлган ғайритабиий ҳолатдан хулоса чиқаришнинг маъноси бормикин? Агар бор бўлса, эндигина пайдо бўлаётган организмнинг кўрқинчини реал ҳаётга тадбиқ қилса бўлармикин? Она қорнидаги ҳомиланинг тақдири азални сеза бошлашига биринчи сабаб ана шу гуноҳкор ҳаёт эмасмикин? Она — ўзича бир дунё. Атрофдаги воқеликнинг ҳомилага тақдирни ҳал қилувчи таъсири она орқали амалга ошмаяптимикин?

Бу саволларнинг ҳаммаси жавоб кутади.

Лекин гапни давом эттиришдан олдин, худди шу вазиятда нима учун айна Сизга, ҳазратим Рим католик черковининг бошлиғига мурожаат қилаётганимнинг боисини тушунтириб беришга ҳаракат қиламан.

Сизга, пайғамбар қатори бир зотга, Сизнинг Иисус Христоснинг ноиби, муқаддас Петрнинг вориси эканлигингиз ва шу туфайли дунёда катта обрўга эга бўлганингиз боисидангина мурожаат қилаётганим йўқ, бу ўз йўлига, яна шунинг учун ҳам мурожаат этаяпманки, Сизнинг шахсингиз Ер куррасида яшайдиган жуда кўп сонли кишиларнинг ахлоқий имон-этиқодлари ва маънавий қадриятларини ўзида мужассамлаштиргандир. Ва мен Сизга мурожаат қилар эканман, ўзимнинг барча замондошларимга ва ким билади дейсиз, эҳтимол барча авлодларимизга мурожаат қилган бўларман.

Ўз-ўзидан тушунарлики, Сиз менинг мурожаатимни ўринсиз, андишасизлик деб ҳисоблашингиз мумкин ва ҳоказо, лекин нима бўлганда ҳам юқорида қайд қилинган «эмбрион умидсизлиги» муаммосининг муҳокама қилиниши илоҳий мўъжизанинг юз кўрсатиши — католиклар учун нозик ҳисобланмиш туғилиш сирлари мавзусига бориб тақалади, албатта.

Мен католик эмасман, лекин бу ҳолат менинг католик динига бўлган самимий ҳурматимга сира ҳам путур етказмайди. Менинг тасаввуримда осмон хилма-хил қушларнинг парвоз қилиши учун макон ва маскан бўлгани каби ўзининг бошқалардан устун эканлигидан мағрурланиб қотиб қолмаган ҳар қандай дин ҳам турфа овозларнинг янграшига йўл қўйиб бериши керак. Шу маънода католик осмонидан учиб ўтаётган қуш бўлиб қолсам, ўзимни бахтиёр ҳисоблаган бўлур эдим...

Ҳа, мен дилимда, католикларнинг ахлоқий-этик ақидаларини доимо қўллаб-қувватлайман, чунки бу ақидаларда ҳаёт мантиқига энг яхши жавоб берадиган ва шунинг учун ҳам умумбашарий аҳамиятга эга бўлган, ҳамма қабул қилса арзийдиган қадриятлар мавжуд деб биламан. Бизнинг дилимизга ғулғула ва қийноқлар соладиган аборт — бола олдириш муаммоси ҳақида сўз борганда, айниқса, шундай. Аҳвол шу даражага бориб етдики, бола олдириш ёнғоқ чақишдай гап бўлиб қолди. Одамнинг дунёга келиш-келмаслиги осонгина ҳал қилинмоқда. Одамнинг туғилиши керакми — туғилмаслиги керакми, инсон яшаши керакми — йўқми? Бу масалани ким ҳал қилади? Буларнинг ҳаммаси тасодифий сабабларга, ўткинчи воқеаларга, кўпинча турмуш ҳодисаларига боғлиқ бўлиб қолаётир. Ва кўплар бунга худонинг нима алоқаси бор, дейишади. Эгамнинг бунга алоқаси йўқ. Худо ўз марҳамати билан бизга ҳаётни инъом этди. Бундан буёғини ўзимиз — уруғни сақлаб қолиш ёки аксинча, ҳомилани даф қилиш ҳуқуқига эга бўлган биз одамлар ҳал қиламиз дейишмоқда. Кишиларнинг ана шу тўхтовсиз

бахсларида абортни муқаррар тарзда тақиқлаш зарур деб биладиган католик церковининг мавқеини мен энг тўғри, айтар эдимки, ҳаётнинг бошланғич қурумига, унинг яратилгандан эътиборан қандай эканлигига мос тушади, деган бўлурдим. Чунки ҳар бир зиғирдай пуштда, янгиланган ҳар бир ҳомилада абадийлик ҳаракатининг такрорланмас шифри воқеидир, пайдо бўлган ҳар бир мавжудот вақтлар чархида ўз кодига эга бўлиб, ўзига ўхшаш мавжудот қолдиради ва буларнинг ҳаммасини Худо дунёни бунёд этаётганда азалдан ана шундай қилиб яратган.

ҳа, католиклар фикрига қўшилиб эслатиб қўяйликки, бола олдириш Худонинг иродасини инкор этишдир. Неча марталаб айтилганки, бола олдириш қасддан қотиллик қилиш билан баравар зўравонлиқдир, аборт «қотиллик қилма» деган диний амр ва Инжилнинг «Ўзларингдан кўпайиб, ували-жували бўлинглар» деган оқ фотиҳасига мутлақо зиддир.

Буларнинг ҳаммаси тўғри, албатта. Шу билан бирга бошқа нуқтаи назар ҳам мавжуд. Қаерга борманг, ҳомиладор аёлнинг ишига аралашмасликка чақирадиган, ҳатто гўё шахс ва жамиятнинг манфаатлари йўлида ҳеч қандай иштибоҳ қилмасдан аборт қилишни тарғиб этадиган овозлар янграмаяпти дейсизми? Эндигина ҳомила шаклини олган инсон боласининг қисмати келажақда дунёда уни пойлаб турган азоб-уқубатлар — нажотсиз қашшоқлик ва касалликлар, зўравонлик, иллатлар ва хўрликлар исканжасига тушажак. Шунинг учун намойишга чиққан аёллар кўтариб кетаётган баландпарвоз шиорлар (масалан, «ҳомила меникими — меники!» каби шиорлар соддагина қилиб айтганда «ҳаммангиз мендан нари туринг!» дегани) ҳеч кимни хижолатга солмайди, худди шунингдек, ой-куни яқинлашган пияниста аёлларнинг «нима бўпти, ичганман, яна ичаман, эртага эса бу ярамасни, текинхўрни улоқтириб ташлайман ва юраман, яйрайман, ва мени бало ҳам урмайди» деган ҳаёсиз гапларидан кўплар нафратланмайди ҳам. Худоингиз менга ким бўпти, гуноҳ деганингиз нима ўзи?! Менга тупуришар экан, мен ҳам ҳаммасига тупурдим!... қабилида бўлажак инсонни қандайдир ахлат каби бир зумда улоқтириб ташлашади... Ва бунда шундай важлар келтиришадики, мантиқига қойил қоласан киши.

Ҳамма жойда бола туғишга қарши оммавий чиқишлар тобора кўпаймоқда, кишининг ғашига тегадиган гаплар айтиб, парламентларда декларацияларга зўр беришмоқда, эркалар билан тенг ҳуқуқлилик ҳаракатларида, майдонларда ва кўчаларда, издиҳомларда бақириб-чақиришмоқда... Кўпгина мамлакатларда одам зотини давом эттириш эрки заифлашиб қолиши у ёқда турсин, балки таг-томири билан суғуриб ташланган. Бу ҳол ҳаётнинг боши берк кўчага кириб қолганлигидан нишона эмасми?

Ва шу билан бир вақтда ҳамма жойда ўз ҳолига ташлаб қўйилган ҳомиладор аёлларнинг аянчли қисмати барчага маълум. Бу аёлларнинг қорнидаги болалар кимга керак? Африка саҳроларида ҳам, замонавий шаҳарларнинг кўчаларида ҳам жуда кўп кишилар ана шундай ўйлашади. Зарурият билан имконият ўртасидаги тафовут тобора ортиб бормоқда. Айни вақтда... инсон боласининг ер юзидан йўқолиб кетмаслиги учун қўлимиздан келганининг ҳаммасини қилаётирмизми деган шубҳа ва қийноқ билан яшаётирмиз.

Модомики Ерда бахт топа олмас эканмиз, авлодлар силсиласини давом эттиришга барҳам беришимиз керакми ёки тегишли рухсат бўлса, бошқа сайёраларга ўтиб кетишга тўғри келадими? Тоқайгача виждонан ўзини қийнаб зорланиш ва ўз-ўзига ожизона савол бериш мумкин: бу саволларнинг ҳаммасига жавоб йўқ.

Бу масалалар ҳақида қанча гаплар бўлган, қанча жўшқин мунозаралар бўлиб ўтган ва буларнинг ҳаммасидан ахлоқсизликнинг ҳиди анқиб турибди, мен бўлсам худди Ойдан тушгандай бу ҳақда такроран гапиришга мажбурман. Мен Сиз орқали бутун инсониятга мурожаат қиламан, чунки янги, олдинлари бутунлай номаълум бўлган фалокат юз берди: эмбрионлар нажот сўраб бизга мурожаат қилмоқда ва энди бу ҳақда ўйламаслик мумкин эмас!

Эҳтимол, бу фалокатгина эмас, балки одам боласининг бундан буёнги йўлини олдиндан айтиб бериш учун Тангри таоло юборган имтиҳон ҳамдир. Бироқ ана шу синалмаган йўлдан

юриб қаердан чиқамиз? Бизни келажакда нималар кутмоқда? Бизнинг ичимизда туриб олиб ўзимиз ҳақимизда сўйлаб бераётган кассандра-эмбрионлардан қочиб қаерга борамиз?

Етти ухлаб тушимизга кирмаган жаҳаннам лабига келиб қолдик. Дунёда янги бир муҳлат бошланди... Биз бу ҳақиқатдан кўз юмиб яшай оламизми?

Худди ана шунинг учун ҳазратим, лозим деб топсангиз, менинг кашфиётим коинот қаърида биринчи қуёш ёнида бирдан иккинчи қуёш пайдо бўлгани каби инсоният учун кутилмаган бир ҳодиса эканлигига аниқ баҳо берарсиз деб ушбу хат билан Сизга мурожаат қилаётирман.

Мен бутунлай саросимага тушиб қолганман. Станциянинг оптик асбоб-ускуналари мени Ерга шу қадар яқинлаштирадики, ердаги воқеликни идрок этишда масофа деярли ҳеч қандай роль ўйнамайди, ҳар қандай бўлганда ҳам мен жисмонан космосдаман. Нарса-ҳодисаларнинг ҳақиқий ҳолатини инсоният тўсатдан англаб олиши лозим бўлган пайтда мен Еримизда, осий бандалар орасида бўлишни хоҳлар эдим. Лекин мен бу ерда — фазода бўлишим керак. Мен орбитада, илмий станцияда бўлишга мажбурман, чунки самовий роҳиб Филофей ўз қилмишларимга, яъни кассандра-эмбрионларнинг флюидларини (психик тоқларини) аниқлаш учун зондаж-нурлар сеансларини узлуксиз ва мунтазам ўтказиб туришга тўла жавоб бераман. Кассандра тамғасини аниқроқ кўрсатиб берадиган ана шу нурланиш усулини мен ишлаб чиққанман ва бунга ўз виждоним билан жавобгарман.

Лекин сайёрадошларимизнинг буни қандай қабул қилишлари мени ташвишга солмоқда. Кишилар ҳеч қачон бундай мислсиз ҳодисага дуч келишган эмас. Ва одамлар ўзлари ўзларига ич-ичидан қарши чиқишди.

Бўлажак оналарнинг пешоналарида милтиллаб турган зиғиртдай ана шу нуқтачанинг нима эканлигини одамлар тушуниб қолишса борми, ҳамма саросимага тушиб қолади.

Мажолсиз қолган пайтларимда йиғлаб ва зорланиб Парвардигорга муножот қиламанки, охирзамон эмбрионларининг сирини биринчи бўлиб тушуниш, генетиканинг бурчак-бурчакларида биқиниб ётган ва эндигина юз кўрсатган фалокатнинг машъум белгиси бўлмиш Кассандра тамғасини аниқлаш биринчи ўлароқ менга насиб қилди. Менинг аҳволим даҳшатли девга рўпара келган Фаустникидан ҳам аянчли. Парвардигордан менга раҳм-шафқат қилишини, мен ожиз бандасини афв этишини ўтиниб сўрайман. Ҳеч ким, ҳеч қачон бундай аҳволга тушган эмас. Нега энди бу қисмат менинг ҳиссамга тушиши керак экан? ҳазратим, Сизга мурожаат этишга журъат қилар эканман, ҳеч ким, ҳеч нарса мени бунга мажбур қилмаётир. Балким менинг бу ҳақда оғиз очмаслигим, ўзим кашф қилган сирни гўрим-га олиб кетишим керакмиди? Мен агар шу йўлни тутганимда борми, бу сирни ҳеч ким билмаган, менга ҳеч ким таъна тошини отмаган ва айб қўймаган бўлур эди, албатта.

Нега энди мен бу шум хабарни одамларга маълум қилаётирман? Мен бу ишни оилани бузмоқ учун, авлодларга ҳаётни давом қилдиришда, бинобарин фоний дунёда яшашнинг маъно-мазмуни борми деб ўйланиб ва чўчиб юрган ҳар кишида шубҳа уйғотиш учун, ақл-идроқларда бемаъни тўнтариш яшаш, бошбошдоқлик ва нифоқ уруғини сочиш учун қилмаяпман-ку, ахир! Буёғи қандай бўларкин? Одам Ато ва Момо ҳаводан буён ҳаётнинг метиндай мустаҳкам турган пойдеворининг дарз кетганини энди қандай қилиб аслига келтириб бўларкин?

Мен ўзимга-ўзим бу ҳақда кўп марта савол бердим ва ўзим кўп марта жавоб қайтардим... Охири шу хулосага келдимки, ҳар қандай ҳолатда ҳам, ҳар қанча мулоҳазага борганда ҳам яширин эмбрионлар оламида қилган кашфиётим ҳақида оғиз очмасликка ҳаққим йўқ экан, чунки такрор айтаман, кассандра-эмбрионлар сони тўхтовсиз ортиб бормоқда. Бунинг сабаби — инсон ҳаётининг ахлоқсизлиги ва фалокат ёқасига келиб қолганлигини дунёвий онгнинг тобора кўпроқ тушуниб етганлигидадир. Кассандра тамғаси — дунёнинг охир бўлиши яқинлашаётганини она қорнидаёқ бутун борлиғи билан ва умидсизланиш ҳисси ила кутаётган охирзамон ҳомиласининг кадр орти овозидир. Бу эса ҳомилада яшашга табиий интилиш ҳиссини сўндиради.

Эндиликда шу кунларда индустриялашиб бўлган жамият шароитида бундай ҳолатни дунёдан

яшириб бўлармиди? Йўқ, албатта, бундай яшириш инсониятга қарши, ўз-ўзларимизга қарши жиноят бўлур эди.

Биз ўз-ўзимизни англашимизнинг кескин ўзгариши олдида турибмиз, чунки шу пайдан эътиборан биз хоҳлаймизми, йўқми, шу нарсадан кўз юма олмаймизки, эмбрион бўлажак шахс сифатида қандай генетик маконда дунёга келишига бефарқ қарай олмайди, бошқача айтганда, бизнинг ким эканлигимизга, биз келажак ҳаётга умид кўзи билан қарайдиган некбинлармизми, биз шахслармизми — бу масалаларга эътиборсиз қарай олмайди. У ташвишланиб ўз тақдирининг перископидан кўз узмайди, тақдир дегани келажак ҳаётнинг кўзгу орти денгизда сузиб юрган кўзгу орти сув ости кемасидир. Кассандра-эмбрионнинг ана шу перископига ўзимиз нигоҳ ташласак-чи?! Бизга қақшатқич зарба бераётган тақдир қасирғаларига ўзимиз сабабчи эмасмиканмиз?

Ўйлашга ҳам юрагим дов бермайди: кассандра-эмбрион бизнинг бу дунёдаги ўз бурчларимиздан юз ўгирганимиз оқибати эмасмикин? Бизлар аслида пок илоҳий мавжудотлар қандай қилиб шу аҳволга тушиб қолдик? Одам боласи ҳомила босқичидаёқ охир замондан хабар бера бошлаши учун одамларнинг ишлари ва тафаккурларида қандай кўнгилсиз ўзгаришлар, ўпирилишлар рўй бермоғи керак эди?

Йиллар, асрлар ўта генларда компьютер хотирасидаги каби нимаики тўпланган, жамғарилган бўлса, ана шу ҳодисада ҳаммаси юз кўрсатади. Бугун бизларга эмбрион рефлексияси — Кассандра тамғасининг экрандагидай аксини топиш имконияти берилган. Ана шу тамғани бўрттириб кўрсатадиган зондаж-нурларни тақдир тақозоси ила фазодан мен жўнатиб турибман. Ана шунинг учун мен сўз сўрайман. Мен, самовий роҳиб Филофей шу йўл билан ҳамма гапларимни айтиб олмоқчиман. Бу менинг бурчим.

Рухсат этасиз, ҳазратим, сизнинг қимматли вақтингизни олганим учун кечирим сўраб, узундан-узоқ туюладиган сўзимни давом эттирмоқчиман.

Кассандра тамғаси нима эканлигини била туриб, бундан буён қандай йўл тутишимиз лозим? Бунини тушуниб етиш учун, ниҳоят шунини очиқ тан олиш керак: бирон киши томонидан қилинган ёвузлик шу кишининг жисмонан йўқолиши билан, ҳаёти сўниши билан тугамайди, балки генетик ўрмонда азалий уруғ шаклида сақланиб қолиб, эҳтимол бўлмиш икс соатни кутади ва белгиланган вақтда портлайдиган минага ўхшаб ўзини намоён қилади.

Айтганча, кўчма маънода эмас, балки чинакамига белгиланган вақтда портлайдиган мина ҳақида гапирайлик. Бу воқеа Афғонистонда, чекланган совет қўшинлари контингенти шу мамлакатга юборилган даврда бўлиб ўтган. Бу воқеаларнинг сиёсий замири етарли даражада яхши маълум, мен эса урушаётган келгиндилар томонидан ясалган конкрет «мурда» қопқонлар қандай қўйилганлиги ҳақида гапирмоқчиман. Душманнинг мурдасини қишлоғи яқинига, йўл ёқасига, кўринадиган жойга ташлаб тагига махсус мина қўйишган. «Контингентчилар»нинг ўзлари эса бўладиган воқеани суратга тушириш учун яшириниб туришган. Кишилар мурдани кўмиш учун олиб кетишга келишлари билан мина портлаб одамларни жойида ўлдирган. Ўта сезгир плёнкада бутун воқеа ўз аксини топган... Мана вафот этган афғонга хотини яқинлашиб келади. Қўшнилари уни ушлаб қолишга ҳаракат қилишади, лекин аёл зор йиғлаб, эрининг мурдасига ташланади. Шу заҳоти кучли мина портлаб, аёлни ва у билан келган кишиларнинг ёстиғини қуритади. Ҳаммаси ўлади. Буларнинг бари кинога олинган. Бошқа бир кадрда эса ҳуркиб, чўчиб турган болаларни кўрасан. Улар дод-фарёд солиб, ястаниб ётган отасининг ёнига чопиб келишади ва яна мина портлаб болаларнинг тит-питини чиқаради... Йўл ёқасида ўлиб ётган одам ёнидан бефарқ ўтиб кетмаслиги учун оддан тушган йўловчи «бу ким экан?» деб жасаднинг елкасидан тортиши билан яна портлаш рўй беради. Ва яна қурбон. Бош суягидан яраланган от бор вужуди билан қоча бошлайди, сўнгра йиқилиб оёқларини қоқиб, пишқириб жон таслим қилади. Буларнинг ҳаммаси плёнкага туширилган... Шундай қилиб, «мурда» қопқонларнинг операцияларидан энг характерлилари кинога олинган. Ана шу йўл

билан плёнкага туширилган бу манзаралар жанговар топшириқ сифатида баҳоланган ва штабларда тегишлича тақдирланган. Бундай плёнкаларни кўздан кечирган айрим кишилар бу манзараларда ўз кўрсатмалари ва мақсадларининг ижросини кўришган. Бу даҳшатларни экранда кўриб ўз касбидан қаноат ҳосил қилганлар кимлар экан ўзи? Ана шундай ажал қопқонлари қўйиб, жинойтга қўл урган ва ўз қилмишларини бутун даҳшатлари билан киноплёнкага туширган мардлар кимлар эди, қаёқдан келган эди? Уларнинг зоти-зурриёти номаълум, ота-боболарининг кимлар эканлигини ҳам билмайсан. Фақат қилмишларини кўриб уларнинг ким эканликларини билиб олса бўлади.

Ўз-ўзидан савол туғилади — умрбод таъмагирлик билан ва ҳар доим Худонинг жиғига тегиб яшайдиганлар кимлар экан, биз ҳаммамиз Яратганнинг меҳр-шафқатини суиистеъмол қилиб ҳамиша уни олий суянчиқ деб биламиз ва нажот йўлида тоат-ибодат билан мурожаат қиламиз-ку унга, хўш, бизнинг жисмимизга — генларимизга йўқотиб бўлмайдиган ёвузликлар уруғини экадиган ўша баттоллар кимлар ўзи? Қаердан келган? Уларнинг ўзлари кимлардан чиққан? Жавобсиз савол... Лекин шундай деган билан мушкул осон бўлмайди. Буларнинг ҳаммасининг манбаи қаерда? Булар ғорда тириклайин кўмилганларга ўт қўйган ибтидоий одамларданмикин ёки бўғиб ўлдираётганда қурбонининг қийноқларидан шаҳвоний лаззатланадиган васвасларданмикин, минг йиллар давомида жаҳолат ва шафқатсизликларнинг иблисона жаҳаннамидан ўтган қанча-қанча золиму бераҳмлардан келиб чиқдимикин; ва азалдан давом этиб келаётган ана шу узундан узоқ рўйхатда жаллод хоннинг ёнида жаллодлик қилганларни ёки ўз тажрибаси билан бизга таниш бўлган, партия галалари орасида мутаассиб ғазабнок жарчиларни, балконлар ва минбарлардан туриб бор вужуди билан томоғини йиртиб-қичқириб, инқилоб ва уруш оловини ёққан, жон-жаҳди билан ҳокимиятга ёпишиб каттароқ амалга минган сари қутуриб қаҳр-ғазабга тўлган раҳбарларни эсламай бўлармиди?

Қон ва ҳокимият — ёвузлик уруғлари асрлар оша ана шу чиринди устида кўкариб келган... Ёвузлик ўрнини ёвузлик олган, ўз уруғларини бўлажак ёвузлик учун қолдирган...

Қўлга чироқ олиб ўтмиш чангалзорлари ичра аллақачонлар чириб кетганларнинг мурдаларини қидириш шарт эмас, шу маънода бизларга кўп нарсаларни айтиб бера оладиган давр — Сталингитлер даври ёки, аксинча, Гитлерсталин даври ҳали кўпларнинг хотирасидан кўтарилмаган. Ана шу икки ярим бир бутун шахс инсоният учун шу қадар қимматга тушдики, жаҳон статистикаси орадан кўп йиллар ўтганига қарамасдан ўзаро урушда, қонли жаҳон урушида қурбон бўлганларнинг умумий сонини ҳамон ҳисоб-китоб қилолмаётир, ўшанда физиологик жиҳатдан бир бутун махлуқнинг иккита калласи ҳаёт-мамот учун жангга кирган эди. Большевиксиз фашизмнинг бўлиши мумкинмиди? Сталинсиз Гитлернинг бўлиши мумкинмиди ва аксинча? Айрим-айрим туғилган, лекин жаҳаннам тоғорасида бирга чўқинтирилган Сталингитлер ва Гитлерсталин номини эшитганда XX асрда яшаётганларнинг нақ юраги чиқиб кетай дейди.

Ким билади дейсиз, Гитлер бўлиб ёки Сталин бўлиб дунёга келиш хавфи бўлган кассандра-эмбрион, келажакда мурда билан жинсий алоқа қилишга ҳам тайёр (некрофиль) шўрпешона пушт Кассандра тамғаси орқали ўзининг келгуси тақдири ҳақида бутун дунёни, энг аввало ҳомиладор онасини ўз вақтида огоҳ қилмаганмикин, ўша эмбрион ўзининг мудҳиш роль ўйнаяжagini ички бир шуур билан сезиб сесканмаганмикин, унда туғилмаслик истаги пайдо бўлмаганмикин?

Улар дунёга келмаганларида нима бўларди? Бирон нарса дейиш қийин. Бундай ҳолларда одатда тарихни қайта қуриб бўлмайди, дейишади. Шундай бўлса ҳам, савол бериш мумкин: тарих бирон бир ўтмиш замонда мисли кўрилмаган шафқатсизлик ва одамқушликнинг қонли чўққисига кўтарилиши учун Гитлер билан Сталин чизиб берган қонли эгри чизиқ бўйлаб ривожланишга маҳкум эдими? Ана шу икки биродар ёвузликда миллион-миллион кишиларни бир-бирлари билан, умуман инсониятнинг ўзини ўзи билан тўқнаштириб қўйишдики, ўша даврда сайёра аҳолиси ўз-ўзидан тугаб, абадий йўқ бўлишни ўзига мақсад қилиб олиб,

пировардида жамики ғайриинсоний кирдикорларни бор бўйи билан намойиш қилди гўё. Тарихни ана шундай жаҳаннам ёқасига олиб келиб қўйган барча сабаблар тафсилотларига тўхтаб ўтирилмаса-да, шу ҳақда ўйлаб кўришга тўғри келадики, юқорида тилга олинган шахсларнинг ирсиятида сақланиб қолган мудҳиш золимлик касалининг муваффақият билан илдиз отиши учун ўз бошига бало қилиб сталинизмни ва гитлеризмни вояга етказган ҳамда ардоқлаган кишиларга ўша пайтдаги дунёвий онг нақадар қўл келган.

У замонлар ўтди-кетди. Кишилар илмий башорат усулини, жумладан, Кассандра тамғаси орқали сигналлар бериб турган кассандра-эмбрионларни билганларида эди, тарих тараққиёт ва роҳат-фароғат борасида қанчалар имкониятларни қўлга киритган, қанча-қанча кишилар қайғу-ҳасратдан, бахтсизликдан қутқариб қолинган бўлур эди. Афсуслар бўлсинки, инсоният ўзининг генетик тузилишида яшириниб ётган калитни жуда кеч пайқаб қолди...

Мана, эмбрионларнинг трансцендентал қобилиятларини билиб олиш йўлида янги сўз айтилди. Ана шу кашфиётлар кетидан бизларни мўъжизалар кутаяптими? Йўқ. Азал-азалдан инсониятга нозил қилинган Эзгулик энергиясини ва шу билан бирга эзгуликка қарши Ёвузлик энергиясини ҳеч Ким ўзгартира олмайди. Булар бир-бирига тенг миқдорлардир. Лекин инсонга абадийликнинг битмас-туганмас ҳаракатини ўзида мужассамлаштирган ақлий афзалликлар ато қилинган ва инсон омон қолишни истаса, тараққиётнинг чўққилари сари кўтарилишни хоҳласа, у ўзидаги Ёвузлик устидан ғалаба қилмоғи зарур. Ахир кишиларнинг бутун умри бу йўлда шундай тинимсиз интилишларда ўтадики, бизнинг асосий бурчимиз ҳам ана шундадир.

Мана, бизнинг ўзимизда яшириниб келган ботиний сир юз кўрсатди. Бу жонли руҳнинг илгарилари номаълум бўлган ҳадларига чуқур кириб борилади деган сўз эмасмикин? Ички дунёнинг янги квантлари топилди деган сўз эмасмикин? Буни ким айта олади?

Шундайми, йўқми – айтиш қийин, лекин мен жамиятнинг диққатини яна шу нарсага қаратмоқчиманки, кассандра-эмбрионларнинг кашф этилиши ҳаётимизда янги муаммоларни келтириб чиқарди – илгарилари бунақаси бўлган эмас.

Кассандра-эмбрионнинг сигналига қандай муносабатда бўлиш кераклигини ким айтиб бера олади. Ота-оналар қандай йўл тутишлари керак? Кассандра тамғасига тақдири азалнинг даракчиси деб қараш керакми? Ёки аксинча, уни умуман хаёлдан чиқариб ташлаш лозимми? Қўл силташ керак, вассалом, орадан икки ҳафтача вақт ўтгандан сўнг, айниқса, кечалари ҳомиладор она тинчгина ухлаётган пайтда милтиллаб турадиган ғалати нуқта йўқолади, ўз-ўзидан сўнади, вассалом. Худо хоҳласа, унутилади ҳам.

Ҳа, эҳтимол шундайдир. Лекин шунга қарамасдан буни эслашади, ҳа, бола ой-куни етгач, туғилгандан сўнг ота-оналар хоҳлашадими-йўқми ҳалигини эслашади. Кейинчалик, эҳтимол, бу эсда ҳам қолади, болалиқда, онанинг тақдирида, оиланинг ҳаётида ҳар хил мушкул вазиятлар рўй бериши мумкин, ва ҳар гал Кассандра тамғасининг сигналларини эслаганда юрак орқага тортиб кетади ва муваққат рангли доғ ҳақида хилма-хил фикрлар эсга келиб, қанча-қанча саволлар туғилади. Шуниси қизиқки, бу белги нима учун уларнинг болаларига, шу аёлнинг боласига тўғри келди, деб ўйлаб қоласан киши. Бундай белги бошқа оналарда ҳам бўлдимикин, агар бўлган бўлса, улар ҳам буни ҳаммадан ва ўзларидан яширишадими, эсга олмасликка, ақл бовар қилмайдиган бир ҳодиса сифатида унутишга ҳаракат қилишадими? Бола ҳам қандайдир йўллар билан, элас-элас туш кўргандай бу ҳақда шубҳалана бошласа-чи ва бу нарса умуман боланинг руҳиятида акс этадими?

Бу эса саволлар ва шубҳаларнинг биринчи тўлқини, холос. Бундан буён улар тобора кўпайиб, мураккаблашиб бораверади. Наҳотки ота-оналар ўзлари ҳақида, ўзларининг бевосита ва билвосита гуноҳлари тўғрисида ўйлашмаса? Эҳтимол улар — она ҳам, ота ҳам ҳаммасида айблдирлар? Энг оғири, энг мушқули шудир, чунки ўзини айблашдан қийин азоб йўқ. Мана шу ўринда ўз-ўзидан энг қийин савол туғилади — нима учун худди шу ота-оналарнинг пуштлири фалокат сигналлари бера бошлади, бунинг сабаби нимада — ота-оналар худди ана шу ҳақда ўйлайдилар. Эмбрионни шу аҳволга солган хилма-хил омилларни, яъни ўзларининг биологик

индивидлар сифатидаги хатти-ҳаракатларинигина эмас, шу билан бирга шахсий турмушлари, жамиятдаги ҳаётлари билан боғлиқ ҳамма нарсаларни — ижтимоий аҳволи, даъво-талаблари, нафсониятлари, маслак-этиқодлари: кишининг ҳаётини таркиб топтирадиган ва ларзага соладиган жамийки тушунчаларни, инчунин адолат нима, адолатсизлик нима, яхши нима, ёмон нима деган тушунчаларни ҳам эшлашга мажбур бўладилар.

Ҳаётдаги ўта хилма-хил жиҳатларнинг ана шундай ўзаро боғлиқлигининг боиси шундаки, пуштнинг пайдо бўлиши Макон ва Замондаги марказий воқеа, табиат архетипларида тарихнинг мевасидир.

Кассандра-эмбрион ўта ўткир ички сезим (интуиция)га, замоннинг қандай бўлишини олдиндан сезиш хусусиятига эга. Шу боис эмбрион импульсларини тушуниб етиш биринчи галда ўзимиздан ташқарида ва ўз ичимизда пала-партиш барпо қилаётган дунёимизнинг мазмунини англаб етиш демакдир. Шу маънода Кассандра тамғаси, эҳтимол, воқеаликнинг моҳиятига янгидан кириб боришга, илгарилари биз учун қатағон бўлган сирни таҳлил қилишга туртки сифатида Тангри Таолонинг инояти ила кашф этилгандир. Ва ҳар бир киши ўз тушунчаларига қараб ва қалб амрига кўра хулоса чиқаришга эркилдир.

Шу ўринда ана шу ҳуқуқдан фойдаланиб, орбитал станцияда туриб кузатишлар олиб борар эканман, мен — самовий роҳиб Филофей — сўз сўрайман. Сайёрадошларимга мурожаат қилаётирман. Яратувчи томонидан бизга ато қилинган ҳаётнинг мазмун-моҳияти ҳурмати, биз яшаб турган дунёга эндигина келаётган кассандра-эмбрионнинг замон охир бўлишидан нишона бера бошлашига сабаб нима эканлиги ҳақида фикр юритайлик.

Бу масала юзасидан ҳар хил фаразлар бўлиши мумкин. Менинг ҳам ўз фикрларим бор. Космик станциянинг такомиллашган асбоб-ускуналари турли қитъаларда турли вақтларда олиб бориладиган телевизион кўрсатувларни қабул қилишга имкон беради. Оптик асбоблар Ер юзасининг турли нуқталаридан ҳамма нарсаларни турли шаклларда кўрсатиб турибди. Мен ерликларнинг кундалик ҳаётларини кузатиб турибман, агар мен Ерда бўлганимда эди, бунчалик кенг манзарани кўра олмаган бўлур эдим. Мен шунчаки кузатувчи эмасман, менинг дастурим ҳам космосни, ҳам Ерни қамраб олади, мен ҳозирги ва бўлажак инсоният олдида айта оламанки, жуда катта масъулият олган экспериментчиман. Бу баландпарвоз гаплар эмас, ҳақиқат. Шунинг учун, ҳақиқатга тўла мос келмайдиган биронта сўз айта олмайман. Мен ишонаманки, тадқиқотларим ўзимизнинг дилларимизда ўзимиз келтириб чиқарган тушунчанинг — дунёнинг охир бўлиши ҳақидаги тушунчанинг олдини олишга йўналтирилгандир. Мен бизнинг устимиздан абадий ҳукмронлик қилиб турган худбинлик ва риёкорлик имкон бермайдиган сўзларни ҳаммага баралла эшиттириб айтиб олишга ҳаракат қиламан.

Мен Кассандра тамғасини бутун бир система эканлигини аниқлашга қаратилган экспериментлар ўтказётган бўлсам-да, бу ҳақда дунёбеҳабар аёлларга лом-мим демайман. Бу ҳаммага келган тўй. Гарчи ана шу кўзга кўринмас зондаж-нурлар соғлиқ учун бутунлай зарарсиз бўлса ҳам, кишиларнинг дилини оғиртяпман деб ҳар гал виждон азобида қийналаман.

Фазодан туриб «сўроқ» қилинганда кассандра-эмбрион милтиллаб нишон берса борми, бундай ҳолларда уларни мен ташвишланишдан халос қила олмайман. Буни тақдир дейдилар, тақдирдан эса қочиб қутилиб бўлмайди. Шунини тушуниш муҳимки, ана шу тақдир муайян шахс тақдири бўлса ҳам, айни вақтда ҳамманинг, бутун жамиятнинг тақдири ҳамдир, чунки бу фалокатнинг сабаблари дунёвий сабаблардир.

Биз хоҳлаймизми йўқми, кассандра-эмбрионлар билан Кассандра тамғаси бор нарса. Ва шунинг учун ўзимнинг космик тадқиқотларимни оғишмай давом эттиравераман, бу ҳақда очиқ гапиравераман, Ерда бу фалокатга учраган ёки бундан буён учрайдиганларга ҳамдардлик билдираман. Одамлар ўзлари ҳақидаги ҳақиқатни билишлари керак. Менинг Худо олдидаги бурчим ана шунда. Лекин бу ҳолда мен ташвиш торта бошлайман, ҳазратим, ана шу ташвишларимни яшира олмайман ва жамоат ҳукмига ҳавола қиламан.

Такрор айтаман, мен ўзим кашф этганим ва сирни ошкор қилганим кассандра-эмбрион

олдида ҳам (ахир, ошкор қилинишини кассандра-эмбрионнинг ўзи талаб этмоқда) ва ҳомилани кўтариб юрган она олдида ҳам жавобгар эканлигимни англайман, она Кассандра тамғасининг аҳамиятини тушунмаганда эди, хотиржам яшайверган бўлур эди.

Ҳозир ҳам ана шу йўрға сатрларни компьютерда тераётган пайтимда ҳам қийналаяпман, шундай қилишга ҳаққим борми деган фикр мени азобга солмоқда.

Мен орбитал кеманинг деворларини кўздан кечиранман, вазнсизликда компьютердан нарироққа сузиб кетаман, мени алаҳситадиган, ўзимнинг кашфиётим ҳақида бутун дунёга жар солиб тўғри иш қилганимга ишонч бағишлайдиган нималарнидир қидириб атрофга аланг-жаланг боқар эканман, станция корпусининг ҳар икки томонига ўрнатилган телеэкранларга кўзим тушади. Барча экранлар ёғдуланиб ишлаб турибди, турли мамлакатлардан турли тилларда телекўрсатувлар намойиш қилинмоқда. Мана бу ер юзидаги воқелик, бутун ҳақиқат барча қирралари ва ранг-баранглиги билан намоён бўлмоқда, рекламадан тортиб спортгача, суд репортажидан тортиб расмий шахснинг аэропортда кутиб олинишига қадарли, яна қанча-қанча воқеа-ҳодисалар кўз ўнгимдан ўтмоқда ва ҳоказо.

Кўз ўнгимда бутун дунёда намойиш қилинаётган ана шу серқирра манзара орасида кўчада ҳаяжонга тушиб, шовқин-сурон кўтараётган намойишчилар менинг диққатимни тартади. Нима учундир талай полициячилар норозилик билдириб кўчага чиққан намойишчилар билан бирга кетишяпти. Ҳамма кўчалар одамга лик тўла, турли нуқталардан, жумладан баланд жойлардан кўрсатувлар олиб борилмоқда, кишиларнинг ҳаяжонли овозлари янграйди. Жойлардаги воқеалар ҳақида гапирётган мухбирнинг ва студия дикторининг овозини кўчалардаги шовқин-сурон, бақир-чақирлар босиб кетади. Бу воқеа қаерда бўлаяпти экан? Италияда бўлаётганга ўхшайди. Шу қадар узоқ ва яқин — Ҳаммаси шу ерда бўлаётганга ўхшайди: чақнаган кўзлар, имо-ишоралар, асабий чехралар. Ҳа, бу Сицилияда бўлаётир. Кишилар нардан бери ёзилган шиорларни кўтариб кетишмоқда. Ҳа, ўша. Яна мафия! Яна террорчилар. Прокурордан сўнг бу сафар бош судья қатл қилинди. Қатл қилинганда ҳам ҳамманинг кўз олдида, маккорлик билан шафқатсизларча ўлдирилди. Кўчанинг транспорт ўтадиган қисмида узоқдан бошқарилган портлатиш натижасида барча одамлар — Ҳамма-ҳаммаси, ана шу машъум пайтда автомобилда судья ва унинг кўриқчилари ўтиб кетаётган маҳалда шу атрофда бўлганларнинг бари тит-пити чиқиб портлаб ёниб кетди. Ҳамма найранглар барчанинг кўз олдида беками-кўст ишлади.

Намойишчиларнинг сабр косаси тўлиб тошган... Одамлар дарёси оқиб бормоқда. Лекин улар кимларга қарши чиқишмоқда? Омманинг қўлидан нима келиши мумкин? Мафиячиларнинг ўзлари намойиш қатнашчиларининг орасида мийиғида кулиб ўтиришмаганмикин? Орадан бир-икки соат ўтгандан сўнг намойиш тарқалиб кетади, мафиячилар ўз манфаатларидан воз кечишмайди, ўзларини баландпарвоз сўзлар билан мафия, картель, синдикат ва ҳатто империялар деб аташади. Бутун-бутун мамлакатлар, мафия мустамлакалари ҳозирданок ана шу кучларнинг яширин зулми остида яшамоқда!..

Намойиш қатнашчилари олға қараб боришмоқда. Уларнинг тепасида эса физиллаб вертолёт учиб ўтиб, варақаларни ёмғирдай ёғдиради-да, уйлар ортида кўринмай кетади. Буларнинг ҳаммаси менинг кўз ўнгимда бўлиб ўтаётир. Одамлар тепадан тушган варақаларни кўздан кечиришади. Варақаларда ажал нишонаси — калла суяги ёнида илик суяклари тасвирланган... Мафия ажал уруғини сочаётганини яширмайди. Барчага, мафияга қарши чиққанларнинг ҳаммасига ўлим! Қаҳрли ҳайқириқлардан одамлар ҳаяжонга тушишади. Кўпларнинг кўзларида ёш қалқийди. Бошига беретни қийшайтириб кийган, галстуги ечилиб кетган полициячи кийимидаги жувонга кўзим тушади. Қўлига камера ушлаб олган полициячи аёл видеога олаётган бўлса керак. Жувон вертолётни суратга олиб улгурди. Бундан не фойда? Мафиячилар аҳмоқ эмас — вертолёт бошқа рангга бўяб қўйилади, чил-парчин қилиб ташланади, ва ҳоказо. Мана полициячи аёлнинг қўлига микрофон тутган ёрдамчилари. Улар ҳаяжон билан нима ҳақидадир шоша-пиша гапирмоқда. Мен уларнинг аҳволини тушунаман. Бутун дунёда ҳар куни

устига бу ҳол кассандра-эмбрионларнинг ният-мақсадларига ҳам мос тушган бўлур эди.

Оқибатда биз ўта мураккаб зиддиятга дуч келаётимиз. Бундай кескин ҳаракатлар (абортлар) дунёвий онгнинг асосий муаммоларини еча олмайди, аксинча, янада кучайтиради — пуштда охир замон хабарчиси бўлган сабаблар аниқланмай қолади.

Бўлажак она қуйидаги мусибатлар ҳақида ўйламаслиги мумкин эмас:

- очарчилик;
- хароба кулбалар;
- касалликлар, жумладан ОИТС (СПИД);
- урушлар;
- иқтисодий бўҳронлар;
- ижтимоий қасирғалар;
- жинояткорлик;
- фоҳишабозлик;
- гиёҳвандлик ва наркомафия;
- элатлараро қирғинлар;
- ирқчилик;
- экологик, энергетик ҳалокатлар;
- ядро синовлари;
- қора туйнуклар
ва ҳоказо, ва ҳоказо.

Буларнинг ҳаммаси одамлар дастидан. Одамзоднинг бошига тушаётган мусибатлар авлоддан-авлодга ортиб бормоқда. Ва буларнинг ҳаммасида барчамиз иштирокчимиз. Мана, ниҳоят, Илоҳ бизни жаҳаннам лабида тўхтатиб, Кассандра тамғаси орқали ўзи ҳақида нишон бермоқда...

Мен яна такрор айтаман, менинг кассандра-эмбрионларнинг сигналларини аниқлаш борасида олиб борган космик тадқиқотларим кишиларнинг энди бундай яшаш мумкин эмаслигини, бундан буён авлодларнинг, наслнинг бузилиши бошланажagini англаб олишларига ёрдам беришни мақсад қилиб олган, холос.

ҳар қайси киши, ҳамма биргаликда, бутун бани башар бир бўлиб, фалокат ва иллатларга барҳам беришса, ҳаётнинг истиқболини янгилашлари мумкин. Бу хомхаёлликми? Яна хаёлпарастликми?! Йўқ, бу навбатдаги хаёлпарастлик эмас. Бу тирик жоннинг омон қолиш йўли, бошқача йўл йўқ...

Имоним комилки, кассандра-эмбрионлардан тезда халос бўлиш учун ўзларини четга олмайдиган, орқага чекинмайдиган, мардонавор кишилар топилади; бундай кишиларга тақдири азалдан хабар берувчи сигналлар кўп нарсалар тўғрисида: инчунин ҳамманинг ва ҳар бир кишининг ҳаёт тарзи учун, авлодлар тақдири учун масъулияти тўғрисида, одам боласининг ўз-ўзи билан мислсиз беллашажаги ҳақида гапириб беради. Бундай кишилар ҳаётнинг яхшиланишига эришадилар.

Мен бунга ишонаман.

Энди қисқача ўзим ҳақимда.

Мени ҳеч ким сочимни қирқиб роҳибликка қабул қилган эмас, мен шунчаки, бошқача айтганда, шартли самовий роҳибман ва исмимни ҳам шартли танлаб, ўзимни Филофей деб атаганман, қадимги Русда шундай исми роҳиблар бўлишган. Фазовий ҳужрада дарвишона яшашни ўзим танлаганман. Бизнинг халқаро экипажимиз — америкалик, япон ва мен (яқин вақтгача совет олими ва космик лабораториянинг илмий раҳбари) ўз дастуримизни тугатиб, Ерга қайтишимиз керак эди, мен орбитал станцияни ташлаб, кўп марта фойдаланиладиган фазовий космик кемага ўтишдан бош тортдим. Мен бу ҳақда баёнот бердим ва мени тинч қўйишларини талаб қилдим. Ўткир устарани томоғимга қадаб, шерикларимни мени ўз ҳолимга қўйишга мажбур қилдим. Ва ўз сўзимни ўтказдим...